

Razvoj samostalnosti i odgovornosti

Ponekad odrasli umjesto djeteta obavljaju ono što bi dijete moglo samo učiniti jer im se taj postupak čini kao jednostavnije i brže rješenje, ali trebamo se zapitati je li to ujedno i najdjelotvornije postupanje? Takvim postupcima odrasli uskraćuju djetetu priliku za razvoj samostalnosti i odgovornosti. U ranoj dobi, to se odnosi na svakodnevne aktivnosti poput oblačenja ili hranjenja, a kasnijim odrastanjem djeteta to uključuje složenije radnje poput učenja, pospremanja sobe ili pisanja zadaća. Razvoj samostalnosti i odgovornosti su posebno važni ciljevi odgoja te ih stoga treba poticati još od rođenja. Samostalnost nije samo vještina obavljanja poslova, već i način razmišljanja i samostalnog rješavanja različitih konflikata i problema. U skladu s tim, kvalitetan roditelj i odgojitelj treba znati prepoznati kada djetetu više pomaže time da se “ne miješa“, već mu daje prostora i vremena da samostalno osmisli rješenje problema. Poticanje samostalnosti može biti u vidu konkretnih akcija kao što su poticanje na pospremanje igraćaka, pisanje zadaće ili mirenje s bratom, sestrom ili prijateljem. Primjenjujući takvo djelovanje u svakodnevnom odgoju, odrasli postupno oslobađaju djecu od ovisnosti o njihovoj pomoći. Da bi to bilo moguće, s djetetom treba razvijati uvažavajući odnos u kojem djeca slobodno mogu razvijati neovisnost, samopouzdanje i racionalan pristup životu.

Postavljanje granica

Postavljanje granica u odgoju proces je koji zahtijeva puno strpljenja, truda i vremena. Ako su granice jasne, olakšavaju roditeljstvo, a djetetu omogućuju da propitkuje što mu je zaista bitno, uče ga postavljanju osobnih granica i samokontroli koja je neophodna u različitim životnim situacijama i međuljudskim odnosima. Važno je uspostaviti **jasna pravila koja su djetetu razumljiva** i objašnjena u skladu s njegovom dobi. Također, važno je da ne namećete djetetu više pravila nego što je potrebno da se ne bi obeshrabrilo. Međusobnim slušanjem i uvažavanjem mišljenja, želja, interesa i potreba roditelja i djeteta, lakše će se postići **dogovor** koji će svima biti prihvatljiv. Pokušajte zajedno s djetetom osmisliti pravila ponašanja. Važno je da pravila izričete pozitivnim riječima te da su usmjerena na pozitivan ishod djetetove suradnje, npr. *“Možeš gledati televiziju nakon što pospremiš igraćke”*. Uz pravila je potrebno odrediti i posljedice kako bi ona imala utjecaja. Objasnite djetetu što će se dogoditi ako prekrši pravila, na prikladan način koji može razumjeti u skladu s dobi. Na taj način pomažemo djetetu da samo sebi postavi granice kojima će prosuđivati vlastito ponašanje. Kod postavljanja granica

i pravila, najvažnije je ostati **dosljedan**. Ako nismo dosljedni i ne držimo se svojih odluka, teško možemo očekivati da će ih se dijete pridržavati.

Omogućite djeci izbor

Pokušajte djetetu omogućiti izbor kad god je to moguće jer ga na taj način učite samostalnosti u odlučivanju i dajete mu na važnosti. **Izbori trebaju biti jednostavni, u skladu s dobi djeteta te bez previše predloženih mogućnosti kako ga ne bi zbunili.** Djetetu treba pomoći da shvati zašto je nešto dobro ili loše, omogućiti mu izbor, ali i preuzimanje odgovornosti za svoj odabir. Ponekad će napraviti i krive izbore, ali i to je proces učenja. U tom slučaju, djelotvornije je raspraviti s djetetom kako je došlo do toga i što se moglo drukčije. Kaznu je puno lakše izreći, ali njen rezultat je kratkotrajniji. Od kažnjavanja djeteta, mnogo je bolje pružiti mu priliku da preuzme odgovornost i popravi učinjenu štetu. (Slunjski, str. 48) Razvijati odgovornost je zahtjevnije, ali efekti su dugoročni.

Važnost povjerenja

Neovisno o godinama, dijete osjeća imaju li odrasli u njega povjerenja. Ako ono prepozna da odrasli imaju povjerenja u njega, trudit će se opravdati to povjerenje. Imati povjerenje u dijete znači vjerovati u njegovu želju da bude bolje i kompetentnije te spremnije na suradnju. Ako roditelji u dijete imaju povjerenja, dat će mu priliku da se okuša u različitim aktivnostima u kojima će stjecati iskustva, razvijati vještine, ali i odgovornost. **Povjerenje odraslih nužno je za razvoj djetetovog odgovornog i samostalnog ponašanja**, ono je snažnije od kontrole i nadzora, to jest uvjetovanja ponašanja djeteta nagradama i kaznama. Također, važno je izbjegavati okrivljavanje i kritiziranje djeteta. Ono može narušiti međusobne odnose, negativno djelovati na djetetovo samopouzdanje i otežavati razvoj odgovornosti.

Djeca je potrebna ljubav,
ohrabrenje i pohvale
od roditelja kako bi mogla biti
samopouzdana i sretna.

Pripremila:

Andrea Trutanić, pedagoginja

Literatura:

1. Slunjski, E. (2013). Kako djetetu pomoći da...
(p)ostane samostalno i odgovorno. Zagreb: Element
d.o.o.
2. Izazovi suvremenog roditeljstva (2015.), Hrabri
telefon

